

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 24 april 1950

*'s Middags te 2 uur aangevangen en 's avonds voortgezet, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Götzen, Joekes, Lieftinck, Van Maarseveen, Mansholt, Van Schaik, Schokking, Spitzen, Stikker (gedeeltelijk), Teulings, In't Veld en Wyers (Minister Rutten is afwezig in verband met zijn reis naar Indonesië).

Voorts is bij de punten 3 en 4 aanwezig: Mr. N.S. Blom, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken.

Secretariaat Ministerraad: Dr. M.J. Prinsen, Secretaris en Drs. J. Middelburg, Adjunct-Secretaris.

- - -

3. Uniezaken

a. De status van Nieuw-Guinea

Minister *Van Maarseveen* vestigt er de aandacht op, dat wederom twee telegrammen zijn ontvangen omtrent de houding en voornemens van Australië inzake Nederlands-Nieuw-Guinea. Er blijkt ook uit, dat de HC Australië nog zou willen remmen, bij welk standpunt Buitenlandse Zaken zich aansluit. Spreker vraagt zich evenwel af of men thans na de Ministersconferentie Australië niet voor de dag moet laten komen met zijn standpunt. Minister *Stikker* deelt mede, dat aan de Engelse Regering is doorgegeven, dat Australië heeft gevraagd de souvereiniteit over Nieuw-Guinea aan dat land over te dragen. Spreker herinnert er aan, dat destijds aan onze buitenlandse posten het Nederlandse standpunt inzake Nieuw-Guinea bekend is gemaakt; ook op de bijeenkomst van de grote drie in Mei in Londen, waarvoor Nederland misschien ook wordt uitgenodigd, zal men dit standpunt kunnen mededelen. Spreker betwijfelt of het wenselijk is van Nederlandse zijde een Australische stap aan te moedigen. In dit verband wijst spreker er op, dat Australië in Indonesië iemand tot ambassadeur heeft benoemd (Hood), van wie Nederland na diens optreden in de Veiligheidsraad heeft gezegd, dat men op een benoeming in Nederland geen prijs stelde. Spreker vreest, dat zodra Australië zijn standpunt bekend maakt, ook andere landen van hun tegengestelde visie zullen laten blijken. Daarom acht spreker het beter in Canberra mede te delen, dat Nederland eerst de kwestie onderling met Indonesië wil bespreken. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat Nederland moet proberen met Indonesië tot overeenstemming omtrent de status van Nieuw-Guinea te komen, zonder dat hieruit een belangrijke controversie ontstaat. Destijds is het standpunt ingenomen, dat deze kwestie gemeenschappelijk moet worden opgelost; daarom is toen ook gezegd, dat Nederland nooit bereid zou zijn de souvereiniteit over het Nederlandse deel van Nieuw-Guinea aan een ander over te dragen dan aan Indonesië. Aangezien Australië te eniger tijd toch zijn standpunt zal bekend maken, komt het spreker beter voor, dat dit land nu hiertoe overgaat; dit zal het bereiken van een aanvaardbare regeling in onderling overleg vergemakkelijken. Minister *Van Schaik* merkt op, dat de gezant in Australië, Teppema, nog een aide mémoire zal zenden. Overigens heeft spreker uit de telegrammen afgeleid, dat Australië in de veronderstelling verkeert, dat Nederland de souvereiniteit wel zal prijs geven. Minister *Stikker* vreest, dat wanneer Australië zijn houding bekend maakt hieruit een internationaal krakeel zal ontstaan. Spreker merkt nog op, dat Engeland niet afwijzend staat tegenover het Nederlandse streven om de souvereiniteit over Nieuw-Guinea te behouden, doch dat dit land Nederland niet zal steunen in de Veiligheidsraad. Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de Canadese ambassadeur in overweging heeft gegeven reeds thans in een internationaal bekend tijdschrift een publicatie omtrent de betekenis van Nieuw-Guinea te doen opnemen. Minister *Lieftinck* spreekt een waarschuwing uit ten aanzien van de grote financiële consequenties van het behouden van Nieuw-Guinea. Spreker wijst er op, dat Nederland reeds belangrijke

bedragen aan Suriname ten koste legt. Het lijkt spreker voorts niet juist als in Canberra bekend zou worden, dat Nederland er om gevraagd zou hebben, dat Australië zijn standpunt bekend maakt. De *Minister-President* merkt op, dat de Regering tot nu toe vooral met het oog op de Ministersconferentie Australië heeft weerhouden. Indien de Regering er naar streeft dit gebied te behouden is het echter wenselijk, dat Australië zijn standpunt bekend maakt. Minister *Stikker* stelt voor na ontvangst van het memorandum van de gezant in Australië opnieuw over deze kwestie te beraadslagen. Daartoe wordt besloten.

b. *De UNCI en de ontwikkeling in Indonesië*

Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat het lid van de UNCI Bihain heeft medegedeeld, dat hij bereid is actief op te treden, doch dat hij alleen weinig kan beginnen. Minister *Stikker* deelt mede, dat een telegram uit Canberra is ontvangen, dat Critchley een opdracht zal krijgen. De *Minister-President* acht de toestand in Indonesië ernstig, aangezien de gehele voorlopige constitutie met geweld (met name met behulp van de TNI) op zij wordt geschoven. Spreker is van oordeel, dat hiertegen thans helaas weinig meer is te doen, al zullen ten aanzien van Oost-Indonesië en Oost-Sumatra nog stappen zijn te nemen. Wel kan invloed worden uitgeoefend ten aanzien van de twee stromingen, die er bestaan met betrekking tot de vorming van een eenheidsstaat. De ene stroming heeft tot doel de Republiek Djokja tot een eenheidsstaat te verklaren; men verdedigt dit standpunt ook met het argument, dat Indonesië dan niet langer aan de overeenkomsten van de RTC zal zijn gebonden. De tweede stroming ziet de RIS als eenheidsstaat en spreekt dan van ruime autonomie voor de delen. Ongunstig voor deze laatste stroming is, dat de vierhoeksconferentie voor onbepaalde tijd is uitgesteld. Spreker stelt voor, dat aan de HC wordt opgedragen een stap te doen bij de Regering van de RIS, waarbij tegen de tot nog toe gevolgde wijze van handelen wordt geprotesteerd en wordt medegedeeld, dat deze zaak bij de UNCI aanhangig zal worden gemaakt. De UNCI neemt tot nu toe het standpunt in, dat zij werkloos blijft zolang geen van de beide Regeringen een beroep op haar doet. Spreker acht dit standpunt onjuist; de UNCI zal stappen moeten doen om de naleving van de RTC-overeenkomsten te verlangen. Staatssecretaris *Blom* herinnert er aan, dat aan de HC is gevraagd bij de RIS aan te kondigen, dat een stap bij de UNCI zal worden gedaan. Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de HC dit nog niet heeft gedaan. Spreker is van oordeel dat de Regering tegenover kritiek zwak staat, indien geen stappen worden ondernomen. Minister *Stikker* acht het wenselijk na te gaan wat concreet aan de UNCI zal worden gevraagd. Minister *Götzen* merkt op, dat als men er van uitgaat, dat er een eenheidsstaat komt, het er om gaat of de RIS dan wel de Republiek Indonesia de macht zal uitoefenen. De *Minister-President* stelt voor aan de Regering van de RIS een nota te zenden met de vraag op welke wijze men zich de reorganisatie voorstelt. Daarbij zal men ook moeten opkomen voor het zelfbeschikkingsrecht van gebieden als Ambon en de Minahasa. Minister *Van Schaik* zou aan de Regering van de RIS ook willen vragen op welke wijze men zich voorstelt de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht voor deze gebieden te regelen. De *Minister-President* stelt voor een afschrift van de nota voor de RIS aan de UNCI te doen verstrekken met de aantekening er bij, dat op dit punt de UNCI ook zelf een taak heeft. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

c. *Afremming overkomst KNIL-militairen naar Nederland* (Nota d.d. 20 April 1950 van de adviescommissie inzake verstrekking van een bonus, met twee bijlagen.)

Minister *Van Maarseveen* heeft in verband met de aandrang in de Raad tot het tegengaan van de overkomst van in Indonesië gewortelden naar Nederland, laten nagaan welke KNIL-militairen recht op vrije overtocht naar Nederland genieten. Hiervoor zouden in aanmerking komen de gepensioneerde militairen van het KNIL en alle niet-Indonesische militairen, die buiten Indonesië zijn aangenomen. Spreker deelt mede, dat een commissie onder leiding van Kol. Sjoerdsma naar Indonesië zal vertrekken om daar na te gaan wie van de KNIL-militairen naar de KL zal overgaan. Spreker acht het wenselijk, dat met het bonussysteem zal worden gewerkt. Spreker zou een bonus van 10.000 Indonesische guldens willen toezeggen, waarvan het eerste jaar

5000 en het tweede en derde jaar 2500 wordt uitgekeerd. Ten aanzien van het tweede en derde jaar zou men moeten bepalen, dat geen overdracht, cessie enz. van deze uitkering wordt toegestaan. Minister *Joekes* vestigt er de aandacht op, dat met een bonussysteem ook anderen, die niet voornemens waren naar Nederland te gaan, zich hiervoor zullen aanmelden. De *Minister-President* is aanvankelijk wel voor de verlening van een bonus, doch dan moet vaststaan, dat de ontvangers niet naar Nederland komen. Spreker ziet nog als moeilijkheid, dat ook de Indonesische KNIL-militairen om een uitkering zullen vragen, vooral als ook de Indo-Europese militairen, die niet het voornemen hadden naar Nederland te gaan, toch een bonus zouden ontvangen. Tegen de gedachte van Minister Van Maarseveen om deze bonus over meer jaren te verdelen ziet spreker wel bezwaren, aangezien men de mogelijkheid opent, dat de betrokkenen dan veronderstellen, dat ook daarna nog wel financiële steun zal worden gegeven. Minister *Götzen* is geen voorstander van de bonusgedachte. Minister *Van Maarseveen* acht het een bijzonder moeilijk punt, dat men de indruk heeft gewekt, dat alle niet-Indonesische KNIL-militairen naar de KL zouden overgaan. De *Minister-President* merkt op, dat hieromtrent niets is gegarandeerd, doch dat steeds het standpunt is ingenomen, dat alleen zij, die van Nederland uit naar Indonesië zijn gekomen hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat men van militaire zijde in Indonesië heeft laten weten, dat alle niet-Indonesische leden van het KNIL in aanmerking zouden komen voor overgang naar de KL. Recht op buitenlands verlof hebben de KNIL-militairen, die in Indonesië 6 jaar dienst hebben gedaan, indien hun salaris meer bedraagt dan f. 550 per maand.

Minister *Lieftinck* heeft de onderhavige nota laat ontvangen, zodat hij hieromtrent nog niet zijn standpunt heeft bepaald. Aangezien deze zaak grote financiële gevolgen kan hebben (geraamde kosten f. 25 mln.) stelt spreker voor een beslissing aan te houden. Minister *Joekes* informeert of men de commissie-Sjoerdsma niet kan opdragen een schifting aan te brengen ten aanzien van hen, die naar Nederland gaan en hen, die in Indonesië blijven. De *Minister-President* is van oordeel, dat het hierbij gaat om te grote getallen. Spreker acht het onmogelijk om duizenden naar de KL over te brengen. De minister informeert wat met Staatssecretaris Fockema Andreae hieromtrent is afgesproken. Minister *Schokking* antwoordt, dat een langdurige bespreking hierover heeft plaats gevonden, waarbij is afgesproken, dat Mr. Fockema Andreae zo enigszins mogelijk de overkomst zal remmen. Minister *Stikker* stelt voor aan Mr. Fockema Andreae een bericht te zenden, dat over het al of niet verstrekken van een bonus nog geen besluit is genomen. Daartoe wordt besloten.

De *Minister-President* wijst er op, dat de verwachting zou bestaan, dat behalve 4.000 man van de KL nog 110.000 anderen in 1 jaar naar Nederland zouden overkomen. Deze aantallen zijn te vergelijken met het aantal Nederlanders dat in 10 jaar tijds uit ons land emigreert. Minister *Schokking* stelt voor aan het telegram aan Mr. Fockema Andreae toe te voegen, dat de Ministerraad het vraagstuk aan de overkomst van in Indonesië gewortelde KNIL-militairen met hun gezinnen naar Nederland nog ernstiger ziet dan in de bovengenoemde bespreking tot uiting is gekomen. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

d. *Coördinatiecommissie voor de zorg voor hen, die uit Indonesië komen* (Nota's van de Minister voor Uniezaken aangeboden bij brief d.d. 17 April 1950 no. 5. #Zie ook notulen MR 8/5/50, punt 2d.)

Minister *Lieftinck* acht het bezwaarlijk, dat de zorg voor hen, die uit Indonesië naar Nederland komen, bij Minuor komt; in de afgelopen jaren zijn 130.000 mensen, die uit Indonesië naar Nederland kwamen, ontvangen door het toenmalige CBVO, zodat ook thans de behandeling van deze kwestie z.i. bij Binnenlandse Zaken dient te komen. Spreker acht ook de opzet met vele subcommissies te zwaar. Minister *Götzen* merkt op, dat de onderhavige nota is opgesteld na overleg met Binnenlandse Zaken en Sociale Zaken. De kosten van de repatriëring uit Indonesië in de jaren 1945-1946 heeft het CBVO destijds gedeclareerd via Overzeese Gebiedsdelen. Minister *Joekes* wijst er op, dat bij de zorg voor deze groep veel departementen betrokken zijn; zo zal het

Rijksarbeidsbureau bij de plaatsing moeten worden ingeschakeld. De *Minister-President* beschouwt het onderhavige vraagstuk als veel ernstiger dan kort na de bevrijding, aangezien destijds velen na een kort verblijf hier te lande weer naar Indonesië zijn vertrokken. Spreker heeft er geen bezwaar tegen als Binnenlandse Zaken de leiding zal hebben, doch waarschuwt er tegen met een centrale kartotheek van allen, die hierheen komen, te beginnen, aangezien velen zichzelf zullen kunnen redden, maar dan in de bemoeiingen zullen worden betrokken, terwijl een tijdelijke dienst een meer permanent karakter zal kunnen krijgen. Men zal echter de bemoeienis met deze groep zo snel mogelijk moeten beperken; dikwijls zal men alleen bij de huisvesting hulp behoeven te verlenen. Minister *Teulings* onderstreept, dat destijds het CBVO de repatriëring heeft verzorgd. Bij de repatriëring na de bevrijding waren ongeveer 8000 in Indonesië gewortelden, die o.a. in Friesland en bij Chaam zijn ondergebracht. De zorg voor de huisvesting zal voor de nieuwe groep ook een zeer belangrijk punt vormen. De *Minister-President* stelt voor geen vertegenwoordigers van enkele verenigingen en comité's in de commissie op te nemen. Hiermede zal men echter wel intens overleg moeten plegen. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

De *Minister-President* stelt voor te besluiten tot instelling van de coördinatiecommissie; de dienst voor maatschappelijke zorg kan worden belast met de bemoeienissen voor de repatriëring met inachtneming van het overleg in de coördinatiecommissie. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

Besloten wordt, dat nog nader zal worden overlegd wie tot voorzitter van de coördinatiecommissie zal worden benoemd en wie tot secretaris.

e. *De monetaire maatregelen in Indonesië met betrekking tot geldzendingen daarheen*

De *Minister-President* vraagt zich af of niet met de Regering van de RIS de bezwaren kunnen worden besproken, die er bestaan tegen de heffing van 1/3 gedeelte van de waarde indien men een geldbedrag in Nederlandse courant naar Indonesië zendt. Minister *Van Maarseveen* acht het eveneens vreemd, dat van geldremises, die niet met goederenin- of uitvoer te maken hebben (zoals de eventuele verstrekking van een bonus aan KNIL-militairen), 1/3 gedeelte door de RIS wordt behouden. Spreker stelt voor dit punt in het algemeen met de RIS te doen bespreken, zonder dat het voorbeeld van de bonus wordt genoemd. Aldus wordt besloten.

f. *Bezoldigingsregeling personeel HC*

Minister *Lieftinck* herinnert er aan, dat hij in de eerste RAVI-vergadering er reeds op heeft gewezen, dat een bezoldigingsregeling voor het personeel van de HC moet worden vastgesteld, hetgeen thans nog niet is geschied. Minister *Götzen* deelt mede, dat dit punt in Djakarta zou worden besproken; thans zal men het in de CAVI moeten behandelen. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat de comptabele van het HC, Van Marle, bezig is met de uitwerking van de begroting van het HC. De *Minister-President* is van oordeel, dat de bezoldigingsregeling zo snel mogelijk moet worden vastgesteld. Minister *Götzen* wijst er op, dat dit samenhangt met de vaststelling van een reglement voor het personeel van het HC. Minister *Van Maarseveen* heeft geconstateerd, dat de betrokkenen het liefste zouden komen onder Buitenlandse Zaken; een bezwaar hiertegen is, dat dan velen in de buitenlandse dienst komen, die niet geschikt zijn voor een diplomatieke of consulaire carrière. Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat hij een nota heeft laten maken, waarin wordt aangegeven op welke punten het reglement voor de buitenlandse dienst voor dit doel zou moeten worden aangepast.

g. *De Malinobeurzen*

Minister *Van Maarseveen* heeft uit een nota van Onderwijs d.d. 24 April gezien, dat de selectie, die destijds heeft plaats gevonden niet zo goed is geweest als hij meende te mogen veronderstellen. Spreker stelt voor met de behandeling van deze nota te wachten tot Minister Rutten uit Indonesië is teruggekeerd. Daartoe wordt besloten.

h. *Verdediging van Nieuw-Guinea* (#Zie ook notulen MR 2/5/50, punt 1b.2°.)

Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat is besproken, dat naar Nieuw-Guinea geen mariniers zullen worden gezonden; intussen is van Drs. Haentjens een telegram ontvangen, waarin er op wordt aangedrongen, geen KNIL-militairen te zenden, doch mariniers. Minister *Götzen* herinnert er aan, dat is voorgesteld een besluit op te schorten tot het rapport van de heer Van Waardenburg is ontvangen. Intussen worden drie compagnieën van het KNIL in Indonesië gereed gemaakt voor Nieuw-Guinea. De *Minister-President* vestigt er de aandacht op, dat oorspronkelijk was afgesproken 1000 man naar Nieuw-Guinea over te brengen, hetgeen er 1400 zijn geworden. Het is noodzakelijk, dat dit aantal wordt teruggebracht, voordat men nieuwe militairen er heen zendt. Indien men nog zou besluiten om mariniers te zenden, zal men thans geen KNIL-militairen moeten overbrengen. Minister *Van Maarseveen* stelt voor aan Staatssecretaris Fockema Andreae te seinen, dat de voorbereidingen voor het overbrengen van KNIL-militairen naar Nieuw-Guinea moeten worden opgeschort tot nader een beslissing is genomen.

- - -